

aard zijn wezensverwant. De zedelijke reinheid, de drang naar waarheid, vrijheid en trouw hebben de Germaansche volken voor het Christendom geprepareerd. „Ja, men kan zeggen dat eerst zóó de diepte, reinheid en hoogte van het Christendom ons duidelijk wordt, hoe meer wij het met de oorspronkelijke begrippen van den Noordschen voortijd leeren vergelijken”. (Andersen, a.w. pg. 86).

Dit zuivere Christendom, beleeft volgens Duitschen aard, is het Duitsch-Christendom. Om dit Duitsch-Christendom te grondvesten zijn er ingrijpende hervormingen noodig: Uitbanning van alle Joodsche bestanddeelen, in het bijzonder van „de Paulinische theorie van de rechtvaardigmaking zooals zij voornamelijk in den brief aan de Romeinen wordt voorgestaan”. Uitbannen dient verder de leer van den vertoorden God, van het zoenoffer van Christus, de „aartsjoodsche” leer van de erfzonde, dat „afschuwelijke uitvindsel van den verdorven Aziatischen geest”. (Andersen, a.w. pg. 106). En zoo is er nog meer!

De lezer zal in de bovengenoemde theorieën veel bemerkt hebben wat alles behalve nieuw is, doch reeds door verschillende bestrijders en verwerpers van het O. T. in verschillende tijden naar voren is gebracht.

Op enkele bijzondere overeenstemmingen zij nog eens de aandacht gevestigd.

Dat Jezus een Ariër was, althans geen Jood, beweerde ook Delitzsch en wij kunnen wel zeggen dat bijna alle anti-semieten, die toch nog het Christendom willen vasthouden, alle mogelijke moeite doen om te bewijzen, dat onze Heiland toch maar geen Jood was. Israëls God is een toornig God en partijdig en den Joden slechts gunstig gezind! Thomas Morgan, de bestrijder van het O. T. uit de 18e eeuw, beweerde bijna woordelijk hetzelfde. De theorie over het Joden-Christendom vinden wij bij Marcion, Morgan en von Harnack. Alleen Paulus blijft door hen heel wat meer gewaardeerd te worden dan door de „Deutschkirche”. De beschouwing, alsof Luthers optreden een stap was in de richting van de verwerping van het O. Testament, vindt men ook bij von Harnack. En ook deze is van meening, dat de Calvinistische Kerken de voornaamste schuld treft voor het behouden van het O. T. Dat von Harnacks „Marcion” den leiders van de Deutschkirche zooal niet tot gids gediend, maar hen dan toch in ieder geval beïnvloed heeft, is meer dan waarschijnlijk.

In de tweede plaats vraagt onze aandacht het werk van den bekenden Nationaal-Socialist Alfred Rosenberg: Der Mythos des 20 Jahrhunderts (29-30 Auflage, München 1934), dat, zooals bekend is, beschouwd kan worden als een poging om het Deutsche Nationaal-Socialisme van een wijsgeerigen grondslag te voorzien. Ook voor Rosenberg is het O. T. slechts de litteratuur van een Semitisch volk, dat in godsdienstig opzicht zeer laag staat, zoodat we in het heele z.g. O. T. niet eens het onsterfelijkheidsgeloof vinden. De in het O. T. gepredikte God is de nationale God van dat volk, Jahwe, dien het zich zelf maakte. Het karakter van de Israëlieten en Joden is in één woord samen te vatten: het zijn parasieten. Zij teren op de volkskracht van andere naties totdat zij deze vernietigd hebben. Maar ook deze parasieten hebben hun dogma, hun mythe. Zooals de waanzinnige meent dat hij keizer is, zoo meenen de Joden dat zij een uitverkoren volk zijn en hun de wereldheerschappij toegezegd is. (pg. 461 vlg.).

Reeds spoedig na Christus' dood is het Christendom, vooral door toedoen van den Pharisaeër Paulus, die doelbewust de Joodsche zaak voorstond, „verbasterd, verorientaliseerd en verjoodscht”. Marcion was degene, die optrad tegen deze verjoodsching en de Semitische godsvoorstelling. (pg. 75 vgl.).

Ook het Protestantisme is er niet in geslaagd zich uit dezen band te bevrijden. De groote zonde van het Protestantisme was om het z.g. O. T. tot een volksboek gemaakt te hebben. (pg. 218) en Luther legde in Worms de hand tegelijk op het N. T. en op het O. T., en „daarmee was de verjoodsching en verstarring van ons leven een nieuwe schrede voorwaarts gedreven.” (pg. 129).

Aan het slot van zijn boek geeft Rosenberg aan in welken geest religie en kerk hervormd moeten worden. In de eerste plaats moet het z.g. O. T. afgeschaft worden als godsdienstig boek, opdat de poging mislukke, „ons geestelijk tot Joden te maken” (pg. 603). Maar eveneens moeten uit het N. T. verschillende gedeelten geschrapt worden. Welke gedeelten hij bedoelt is ons nu wel duidelijk. Er moet een vijfde evangelie gemaakt worden, natuurlijk niet door een synode, maar het moet het scheppende werk zijn van één man. Van Jezus' persoonlijkheid moet een bepaalde zijde belicht worden; Hij moet zijn „de zelfbewuste Heer in den besten en hoogsten zin des woords. Zijn leven is het, dat voor Germaansche menschen beteekenis heeft, niet zijn kommervol sterven”. Hij moet zijn de geweldige prediker en de toornende in den tempel, de man die meesleepte en dien allen volgden, niet het offerlam van de Joodsche profetie. Kan dit Jezusbeeld niet naar voren treden, dan zijn ook de Evangelien gestorven (pg. 604). Het evangelie van Marcus bevat waarschijnlijk de eigen-

lijke kern van Jezus' leer, de boodschap van het kindschap Gods tegen de semitische leer van den knecht Gods. Marcus weet ook nog niets van Jezus als den vervuller van de Joodsche Messiasgedachte, waarmee ons Mattheus en Paulus opgescheept hebben. Den booze niet te wederstaan, de linkerwang voor te houden, als men op de rechter geslagen wordt, zijn Semitische toespitsingen, welke in Marcus niet te vinden zijn. „Jezus gansche leven was een vurig zich verzetten. Daarvoor moest hij sterven”. (pg. 607). (Zie ook: Ds P. Prins, Een nieuw „Dogma”. Geref. Theol. Tijdschrift 34 jg. no. 7 en 35 jg. no. 1).

Dat Rosenberg in zijn beschouwingen over de religie, behalve door zijn felle Jodenhaat ook door de theorieën van menschen als Delitzsch en von Harnack, beïnvloed is geweest, lijkt mij zeer waarschijnlijk. Op gezag o.a. van Delitzsch gelooft hij dat Jezus niet van Joodsche origine was. (pag. 76).

Zijn opvatting dat het Evangelie van Markus de kern bevat van Jezus' leer en leven doet Marcionitisch aan. Immers ook Marcion nam één Evangelie aan als bron van waarheid. Hoe het ook zij: Rosenbergs godsdienstige theorieën zijn niet nieuw, zij zijn slechts een herleving van het oude Marcionitisme, dat zich heeft aangepast bij de tijdsomstandigheden.

En ook van Rosenberg geldt wat Prof. Behm uit Göttingen schreef met betrekking tot den strijd tegen het O. T. (Altes Testament und Deutsches Christentum 1927) „Onbewust teert ook de hedendaagsche oppositie tegen het O. T. op het Marcionitisch geestesgoed”.

Harderwijk.

Dr G. J. D. AALDERS.

MUZIKALE KRONIEK

„Die Heilige Stadt” van Walther Böhm door „Halleluja” te Rotterdam.

I.

Een dubbele aanleiding was er, om op de uitvoering van dit oratorium in deze rubriek terug te komen: 1) de herdenking van het vijftigjarig bestaan van deze Christelijke Zangvereniging; 2) het feit dat we hier te doen hadden met een eerste uitvoering in Nederland van een werk waarvoor krachtens het karakter aandacht gevestigd mocht worden in onzen kring.

Ik voor mij vind het een gelukkig teken, dat deze „aanleidingen” samengewerkt hebben in de feestuitvoering, die „Halleluja” gaf op 18 October 11. in de Doelenzaal te Rotterdam.

Een jaar geleden ongeveer besprak ik in deze kroniek een uitvoering door de Chr. Oratoriumvereniging te Rotterdam-Zuid van Bachs „Magnificat”, en daarbij wees ik speciaal op de groote verantwoordelijkheid die rust op zoo'n vereniging ten opzichte van het geheele Rotterdamsche muziekleven, — al beperkt haar onmiddellijke werksfeer zich tot een tamelijk scherp afgebakend deel der stad.

In 't bijzonder vestigde ik de aandacht er op, dat de tweede stad des Rijks ernstig haar best doet, een zekeren achterstand op muzikaal gebied in te halen, en dat de innerlijke groei van het Philharmonisch Orkest onder de energieke en frische leiding van Eduard Flipse daartoe een goede kans biedt.

„Men zie dus goed toe, wat men doet, en doe dat goed”, — zoo schreef ik. „Een Christelijke vereniging die knoeit, brengt schade toe aan de naaste omgeving, doch doet ook nadeel aan den naam van het Christelijk muziekleven in 't algemeen. Daartegenover staat dat verhooging van het plaatselijk muziekpeil door welverzorgde concerten ver buiten het eigen stadsdeel invloed heeft. Zoowel het spreekwoord van den eenen rotten appel als van de voorbeelden, die trekken, is hier toepasselijk. Laten we ons maar hoe langer hoe meer bewust worden van de taak die we, omdat we Christenen zijn, hebben te vervullen in de kunst... als God ons de middelen daarvoor geschonken heeft.”

Een zeer belangstellend muziekvriend, wien het zingend Christelijk Rotterdam zeer ter harte gaat, meende, dat ik in mijn aansporing om een gezond verantwoordelijkheidsgevoel aan te kweken, teveel geringachting aan den dag legde voor hetgeen met name door hem genoemde zangverenigingen, n.l. „Halleluja” en „Rotte's Chr. Gemengd Koor” respectievelijk sedert 1884 en 1923 gepresteerd hadden, en liet mij dit — gelukkig — in een geargumenteerd schrijven weten. Gelukkig, — want nu kon ik de gelegenheid benutten om uitvoerig uiteen te zetten, dat het mij niet begonnen was om afbraak van het moeizaam in lange jaren gebouwde; dat ik geenszins van plan was om het werk van dirigenten als Tobé en De Wolf met dat van hun koren te veronachtzamen, en dat hier meer dan enkel Rotterdamsche muzikale belangen in 't spel waren.

Een vergissing was het, om een zekere gering-

schatting van mijn kant af te leiden uit het feit, dat bovengenoemde verenigingen niet in de Muziek-kroniek van „De Reformatie” ter sprake waren gebracht. Laal ik het nog maar eens duidelijk zeggen: de beoordeelingen en besprekingen in ons blad dragen een totaal ander karakter dan de gebruikelijke dagbladrecensies. Het heeft voor de lezers geen zin, elke week een soort film afgedraaid te zien van repertoirestukken onzer zang- en muziekverenigingen van Eems tot Schelde, plus een woordje over de wijze waarop het zooveelste concert van de zooveelste vereniging gelukte of mislukte. De lezers die geregeld deze rubriek gevolgd hebben, merkten zeker wel op, dat gewoonlijk slechts die muziekgebeurtenissen ter sprake werden gebracht, die gereede aanleiding gaven om bepaalde dingen onder de aandacht te brengen van algemeen belang voor het Christelijk muziekleven. Verenigingen die een uitnodiging zenden voor ieder concert, dat ze geven, vinden hun uitvoeringen vaak, doch niet altijd besproken. Soms schijnt het, alsof de besturen van het bestaan van „De Reformatie” nauwelijks afweten. In gevallen, waarin het voor het algemeen muziekleven wenschelijk voorkomt, wordt namens de Redactie de aandacht gevestigd op de mogelijkheid van bespreking op anderen voet dan gewoonlijk in een dagbladrecensie gebeurt, en tot nu toe werden we zonder uitzondering dan in de gelegenheid gesteld zoo'n concert als genoodigde bij te wonen.

Men verwachtte in dit blad geen overzicht van programma's, in een seizoen afgewerkt, en men zie de besprekingen vooral als aanleiding tot onder de aandacht brengen van hetgeen veel grooter kring raakt dan plaats en tijd van uitvoering.

En daarom was er alle reden om op „Halleluja” n ú de aandacht te vestigen, nu ze ter gelegenheid van haar 50-jarig jubileum met een in Nederland nog nooit ten gehore gebracht oratorium uitkwam.

Wegens de hoog noodige afwisseling die er in de programma's gebracht moet worden, is 't zaak om bij zoo'n daad van een Christelijke zangvereniging op haar 50sten verjaardag een streepje aan den balk te schrijven.

In 't algemeen zitten we met ons muziekrepertoire, ook voor oratoriumverenigingen, zoo vast als een muur. Dat is geen critiek op speciaal Rotterdamsche koren, maar geldt, gemiddeld, voor het heele land.

Onze koren zingen een traditioneel programma af, want het publiek wil het hooren; anders komt er niet genoeg geld in kas. Vooral in crisistijd moet daarmee ernstig rekening gehouden worden. En dan moeten we wel langs het traditionele lijntje blijven loopen.

Dan is er soms geen eens gelegenheid om verbetering te brengen in de uitvoering van werken die reeds op het repertoire staan, zooals b.v. de K. C. O. V. te Amsterdam ondervond, die naar aanleiding van haar in Maart van dit jaar te geven vertolking van Handels „Messiah” (uitgesteld tot 27 April) in haar maandblad van Januari 1934 schreef: „Ook is overwegen dit werk thans in het Engelsch uit te voeren. Dat zou echter beteekenen dat wij, willen we dat goed doen, nieuwe muziekpartijen moeten aanschaffen, wat, gezien de huidige omstandigheden op financieel gebied, niet raadzaam werd geacht. We gebruiken dus den Duitschen tekst.”

En dan worden redacteuren van verenigingsorganen daar wel eens zoo kriebelig door, dat ze onredelijk en hatelijk schijnen. Zooals die meneer in datzelfde maandblad waaruit ik boven citeerde, die zijn leden aldus opmonterde: „Wij spreken dus af dat men niet meer moppert, niet meer klaagt, maar trouw medewerkt. Niet zegt: „O, zingen we dat, dan doe ik niet mee. Ook niet zankt over wel in het Engelsch maar niet in het Duitsch! Laat dat maar aan de pers over.”

't Is natuurlijk een heel ding te constateeren, dat de leden voor een uitvoering van een zelfde werk 180 kaarten minder verkochten dan de vorige maal, maar men moet toch wel een beetje uit het lood geslagen zijn, om in een artikelje „De Pers” (zelfde nummer als boven) zijn ongenoegen te luchten in dezen generaliseerenden zin: „Of de verslaggevers veel waarde hechten aan een invitatie meenen we te moeten betwijfelen” en dan met naam en toenaam enkele verslaggevers te noemen die men „kort na den aanvang van het derde deel verdwijnen zag”.

Het ging hier over een zooveelste uitvoering van het Kerstoratorium van Hubert Cuypers.

Dit is zeker niet de beste manier om verbetering te brengen in de praktijk der verslaggeverij, die — we geven dat onmiddellijk toe — in en buiten onze kringen scherpe en degelijke critiek vaak rechtvaardigen zou.

Het gaat hier niet om een verdediging van de verslaggevers, in bovenstaand artikel genoemd door den in z'n wijk geschoten schrijver (misschien dezelfde van de „zanikende” pers?). De heeren zijn mans genoeg om zichzelf te verdedigen als dat noodig mocht zijn.

Ook sta ik er persoonlijk rustig buiten. De Amsterdamsche K. C. O. V. kan voldoende weten, dat ik haar invitatie op prijs stel, zelfs al kan ik niet al haar uitvoeringen bijwonen of bespreken. Bovendien had ik, om welke reden is me onbekend, juist

voor deze rium geel vangen.

Van het met de v dagbladpe in orde is, schreven ' bovengedi ling waa critiek te

Voor al antwoorde belang vo als van re

Meer d roesten

Vijftig lijk geziel cigen te t

Een be hoorlijk z heerscht e is dat dezi nam.

Resulta ook door indien be bare wijze

Maar a En daarn

Wemoe den, en l kringetje

Hier lig Christelijk Die uit

grote m oogenblik alsnog of

hoe haar praktische taak doen

Laten w Muzikal

waren en moeten v

Er moe hetgeen e baar is; e rijke werk

een uitvoe der muzik demonstr

zinrijke o En als e

daarvan, a uit de doc karakteris

Zoo hee met het n pers, op v

zeer doorc maakt me werk een

de ander a niet zoo h

(op z'n or „goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v

„goede m de eens v